

Vážený pan ministr
Ing. Robert Plaga, Ph.D.
Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy
Karmelitská 529/5
118 12 Praha, Česká republika

Brno 17. října 2019

**Otevřený dopis Katedry psychologie FSS MU ministru školství
ve věci slučování NÚV a NIDV**

Vážený pane ministře,

v posledních měsících se znepokojením sledujeme proces slučování dvou klíčových odborných pracovišť Vašeho ministerstva, tedy Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV) a Národního institutu pro další vzdělávání (NIDV).

Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity (FSS MU) je pracovištěm, které vzdělává mj. budoucí pracovníky školských poradenských pracovišť a rovněž i budoucí školní psychology. NÚV byl pro nás jedním ze zdrojů informací i pracovištěm, kterému jsme předávali své podněty k inovacím v oblasti školní a poradenské psychologie.

Naším cílem není vyjadřovat se k potřebě centralizace řízení jednotlivých vzdělávacích agend. Jsme si vědomi toho, že celý systém vyžaduje určitou revizi, a rádi bychom aktuální kroky ministerstva vnímali jako příležitost ke zkvalitnění poradenského systému v České republice a potažmo i celého školského vzdělání. Chceme však vyjádřit vážné znepokojení nad podobou plánovaných změn, protože necelé tři měsíce před termínem sloučení není k dispozici dostatek informací o podobě reorganizace.

Na základě dostupných informací se obáváme, že sloučení NÚV a NIDV v podobě popsané např. dokumentem připraveným pro jednání VVVKMT PS ČR¹ povede ke značné redukci klíčových činností původního ústavu relevantních pro poradenský systém, což by mohlo znamenat jeho kolaps se značnými negativními důsledky pro české vzdělávání. Chceme se tedy ujistit, že plánovaná reorganizace povede ke zvýšení kvality systému poradenských služeb, nebo přinejmenším k zachování jeho stávající úrovně, a že aktuálně běžící projekty, které měly k navýšení kvality přispět, budou

¹ Informace MŠMT pro jednání VVVKMT PS ČR dne 4. září 2019 k sloučení Národního ústavu vzdělávání (NÚV) a Národního institutu dalšího vzdělávání (NIDV); dostupné on-line: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161974>

úspěšně dokončeny. Tímto se tedy obracíme na Vás, pane ministře, s žádostí o vyjasnění informací v následujících bodech:

1. Jak je zajištěna kontinuita agend sekce pedagogicko-psychologického poradenství, zejm. pak z hlediska koncepčního a metodického vedení školských poradenských pracovišť (PPP a SPC) a školních psychologů?
2. Jak je zajištěna kontinuita stávajících projektů zaměřených na zvýšení kvality pedagogicko-psychologického poradenství, které jsou realizovány na NÚV? Z dokumentu pro jednání VVVKMT PS ČR plyne, že je pro ně plánována samostatná organizační jednotka bez ohledu na jejich věcné zaměření.
3. Pokud dojde ke snižování celkového počtu odborných pracovníků původního NÚV a tedy zřejmě i snížení rozsahu stávajících činností, které konkrétní agendy a projekty budou ukončeny či omezeny?
4. Jaká je vzhledem k probíhající reorganizaci celková koncepce budoucího pedagogicko-psychologického poradenství v České republice a jeho institucionálního zajištění?

Zdůvodnění a kontext

Pedagogicko-psychologické poradenství, realizované v ČR zejména školskými poradenskými zařízeními (jmenovitě pak pedagogicko-psychologickými poradnami, PPP, a speciálně-pedagogickými centry, SPC), trpí dle našeho názoru dlouhodobě závažnými problémy. Zejména po zavedení tzv. „*inkluzivní novely*“ dne 1. září 2016 (novela školského zákona č. 561/2004 Sb., publikovaná ve Sbírce zákonů č. 82/2015 Sb.) se zcela zásadním způsobem zvýšily nároky na pedagogicko-psychologické pracovníky v poradenských zařízeních. Tato novela přinesla jednak výrazně větší množství administrativní práce, jednak zvýšený počet úkonů realizovaných s jedním klientem a konečně dle dostupných informací narostl i počet klientů PPP a SPC jako takových. Navýšení počtu odborných pracovníků, zejména pak psychologů a speciálních pedagogů, však těmto zvýšeným požadavkům neodpovídalo.

Z toho důvodu nebylo možné využít potenciál novely v plném rozsahu, a ta proto neplní adekvátně svůj účel. Příkladem může být, že poradenská pracoviště (PPP i SPC) jsou z vyhlášky povinna dodržet tříměsíční objednávací lhůtu. To ale velmi často není možné z důvodu naprosto nedostačujících personálních kapacit, které však nelze s ohledem na omezené finanční prostředky navyšovat, ačkoliv ve stejný okamžik není podle vyhlášky možné klienty ani odmítat. Poradenská zařízení jsou tak postavena před neřešitelnou úlohou. Důsledkem je neúměrně dlouhá čekací doba nebo nedostatečná pomoc odborníků, která v časové tísní neodpovídá standardům profese a potřebám klientů (tedy daného dítěte, jeho rodiny, školy i učitelů).

Psychologové a speciální pedagogové jsou z důvodu takto omezených prostředků nuceni „papírově“ realizovat i dvě či dokonce tři komplexní vyšetření (např. intelektu) denně. Přitom samotné vyšetření inteligenčním testem trvá minimálně dvě hodiny, dále je nutné počítat s časem na rozhovor s dítětem

i s rodičem a konečně na sepsání několikastránkové zprávy z vyšetření s individuálně nastavenými doporučeními, která je nutné komunikovat jak směrem k rodičům, tak i ke škole. Zároveň je potřeba mít dostatek prostoru na administrativní úkony a jinou činnost, včetně svého dalšího vzdělávání. Pracovníků v PPP, SPC a jiných poradenských zařízeních je ve srovnání např. s učiteli velmi malý počet a jejich hlas je tak velmi tichý a není na veřejnosti prakticky slyšet. To však neznamená, že je celý systém v pořádku.

S těmito problémy se setkávají i naši studenti na praxích a následně pak klesá jejich motivace orientovat svou kariéru školněporadenským směrem, který navíc nabízí výrazně nižší mzdu ve srovnání s jinými oblastmi uplatnění.

Chceme tedy vyjádřit zásadní znepokojení nad stavem pedagogicko-psychologického poradenství v České republice, které vychází z nesouladu požadavků na poradenská pracoviště daná vyhláškou a zákonem na jedné straně a na straně druhé nedostatečnými personálními a finančními kapacitami určenými na takovou činnost. Považujeme za nezbytné, aby v co nejbližší době došlo k nápravě výše popsaného stavu a zvýšení odborné kvality služeb poskytovaných sítí PPP a SPC. Domníváme se, že to není možné bez zásadního navýšení počtu pracovníků poradenských pracovišť a bez existence instituce, jejímž úkolem bude vytvářet podmínky pro zkvalitňování těchto služeb v koordinaci se školami, poradenskými zařízeními a MŠMT a poskytovat oporu poradenským pracovištím. Tuto roli měl v našich očích doposud NÚV, jmenovitě Sekce pedagogicko-psychologického poradenství, prevence a institucionální výchovy. Redukcí této role, domníváme se, dojde i k snížení kvality pedagogicko-psychologického poradenství v České republice. Dopady na celý školský systém pak bude velmi obtížné odstranit.

Přestože má k plánovanému sloučení NÚV a NIDV dojít k 1. lednu 2020, stále není známo, jaká bude struktura nově vzniklé organizace. Nevíme, zda a jakým způsobem bude zachován rozsah stávající činnosti původního NÚV, jmenovitě jeho pedagogicko-psychologické sekce. Považujeme za organizační selhání nebo přinejmenším za selhání v komunikaci s odbornou i laickou veřejností a zaměstnanci obou institucí, že tyto informace nejsou dostatečně vyjasněné. Podkladový dokument připravený pro jednání VVVKMT PS obsahuje pouze obecné deklarace a pedagogicko-psychologické poradenství je v 3. pilíři zmíněno spíše jen okrajově. Obáváme se, že namísto v dokumentu deklarovaného posilování odborné činnosti dojde ve skutečnosti k redukci jednotlivých agend.

Aktuálně dostupné informace vzbuzují obavy, že dojde k transformaci *Sekce pedagogicko-psychologického poradenství, prevence a institucionální výchovy* NÚV (která má v současné době 31 zaměstnanců² zajišťujících níže popsané agendy) na dílčí odbor či dokonce jen oddělení jednoho z odborů a vše pak vyústí v zásadní snížení počtu zaměstnanců. Jelikož by se v tomto případě nejednalo o snižování počtu zaměstnanců administrativního aparátu, ale o snížení počtu odborných pracovníků zajišťujících klíčové oblasti pedagogicko-psychologické profese, vnímáme toto opatření jako velmi rizikové. Obáváme se, že redukce odborníků v této oblasti ohrozí fungování celostátní poradenské sítě PPP a SPC, z čehož vyplynou problémy s přímým dopadem na fungování škol.

² <http://www.nuv.cz/kontakty/sekce-pedagogicko-psychologickeho-poradenstvi>

Není nám tedy jasné, kdo převezme například tyto klíčové agendy pedagogicko-psychologického poradenství:

- tvorba, standardizace a distribuce nových psychologických testů;
- revize psychologických testů používaných v ČR a dohled nad tím, aby v poradenské praxi byly používány jen testy splňující určité nároky na kvalitu;
- školení psychologů a speciálních pedagogů v používání těchto testů, realizace dalšího vzdělávání nejen v oblasti psychologické a speciálně-pedagogické diagnostiky;
- spolupráce na tvorbě koncepce pedagogicko-psychologického poradenství;
- tvorba standardů pro práci psychologů a speciálních pedagogů školských poradenských pracovišť (PPP a SPC);
- tvorba standardů pro práci školních psychologů přímo na školách;
- tvorba standardů péče o děti v zařízeních ústavní výchovy a střediscích výchovné péče;
- koordinace činností všech zmíněných pracovišť a jejich pracovníků;
- revizní činnost a kontrola dodržování uvedených standardů;
- spolupráce na tvorbě metodik, jakým způsobem vzdělávat děti se speciálními vzdělávacími potřebami – ať už jde o děti nadané nebo děti s nějakým hendikepem;
- celkový rozvoj psychologické a speciálně-pedagogické diagnostiky a poradenství s ohledem na rozvoj oboru a aktuální společenské a legislativní změny
- a řada dalších.

Omezení agendy NÚV má i finanční dopady. V uplynulých měsících a letech MŠMT investovalo desítky milionů korun do různých praktických, aplikovaných i výzkumných projektů, za jejichž řešení je daná sekce zodpovědná či které přímo realizuje. Dle dostupných informací není ještě známo, kteří ze stávajících zaměstnanců přejdou pod nově sloučené pracoviště a kterým bude smlouva vypovězena. Hrozí tedy, že aktuálně probíhající projekty nebudou dokončeny, což by bylo nešťastné zvláště u těch, k jejichž realizaci se Česká republika zavázala smlouvami na mezinárodní úrovni.

Výsledkem reorganizace pracovišť bez reflexe uvedených rizik může být (1.) naprostá neschopnost systému plnit závazky dané vyhláškou a zákonem, a tedy neschopnost doporučovat podpůrná opatření, provádět kariérní poradenství či ověřování školní zralosti atp., nebo (2.) plně formalistické řešení těchto stanovených úkonů, tedy „vydávání papírů od stolu“, což se částečně děje již dnes. V důsledku toho se pak podpůrná opatření nastavená v rámci inkluze neopírají o reálný stav, potenciál ani potřeby dítěte. To má negativní dopad nejen na dítě a jeho rodinu, ale i na jeho třídu a školu, učitele a potažmo i na celou společnost, která by mohla z využití potenciálu dítěte v budoucnu těžit. Konečně pak (3.) může být omezen rozsah činností pedagogicko-poradenského systému ČR prostřednictvím změny uvedené vyhlášky a zákona (přičemž si nejsme vědomi, že by MŠMT na takové změně v současnosti pracovalo). Všechny tři varianty pak bohužel vedou k zásadnímu snížení kvality vzdělávání v České republice.

Byť máme k činnosti NÚV a jmenovitě Sekce pedagogicko-psychologického poradenství určité výhrady, velmi si vážíme úrovně její odborné a metodické aktivity, kterou v rámci své limitované personální kapacity vykonává. Vážíme si rovněž odborné úrovně a erudovanosti konkrétních odborných pracovníků zmíněné sekce. Ti všichni stojí za metodickou podporou školských poradenských pracovišť

a školních psychologů, jejich metodickým vedením, vývojem a standardizací psychodiagnostických metod, tvorbou nezbytných standardů a celkově rozvojem a kultivací pedagogicko-psychologického poradenství a související psychologické a speciálně-pedagogické diagnostiky. Máme vážné obavy, že navrhované změny nejenže neumožní tolik potřebné zkvalitnění stávajícího poradenského a vzdělávacího systému, ale naopak povedou ke zhoršení současného stavu. Pokud však výše popsaná rizika restrukturalizace reflektujete, prosíme Vás o transparentní komunikaci celého záměru směrem k odborné i laické veřejnosti.

Předem děkujeme za Vaši odpověď.

Za Katedru psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity:

Mgr. Hynek Cígler, Ph.D.
výzkumník

doc. Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D.
zástupce vedoucí katedry

Mgr. Zuzana Masopustová, Ph.D.
odborná asistentka

Mgr. Jan Širůček, Ph.D.
odborný asistent

Mgr. Michal Jabůrek
odborný pracovník

Mgr. Ondřej Straka
asistent